

טעיתי

אחת מחולשותיו של האדם זה הקושי להודות בטעות. ניתן למנות מספר גורמים שמשפיעים על האדם "להינעל" על דעתו ולא לוותר. הגורם המרכזי הוא ללא ספק החשש לפגיעה בדימוי. בפסיכולוגיה החברתית מזהים את המצב הזה כגורם שעלול להוביל למצב של דיסוננס קוגניטיבי. התנגשות בין הרגש והשכל. כשמדובר בדימוי ובכבוד, האדם ילחם עד כלות על "עקרונות" שהוא בעצמו כבר לא מאמין בהם. יתר על כן, הבעיה מחמירה, כשהאדם נלחם עם עצמו בשכנוע עצמי שהוא אומנם לא טועה. בנסיבות אלו, האדם ינסה לשנות כביכול את המציאות וליצור חזות מדומה שתתאים לתפיסת האמת הסובייקטיבית שלו. בפסיכולוגיה חברתית מכנים תופעה זאת "הטיית האישוש".

המציאות המתוארת לעיל, היא אחד הגורמים שמהווים אבן נגף בתהליכי גישור וישוב סכסוכים. במציאות שבה אחד הצדדים אינו מסוגל להודות בטעות, יש קושי גדול להגיע לפתרון משלב. לכן, תהליכי גישור נבונים, אינם מעמידים את הצדדים לפני מראה שבה הם משתקפים כטועים או כדוברי הבל. במציאות שכזאת, יהיה קשה להעביר את הדיון מאווירה תחרותית לאווירה משלבת. אלטרנטיבית, יהיה חכם יותר להדגיש בדרך מעט מניפולטיבית את השינוי שחל במציאות ובנסיבות ולא בדעתו של האדם. כך ניתן יהיה להקל על האדם לקבל את השינוי המתבקש.

ברם, ישנם אנשים בעלי שיעור קומה שאכן יודעים להכיר בטעותם. להגיד טעיתי בלי הסברים ובלי "אבל". לומר "טעיתי" לא ממקום של חולשה אלא ממקום של עוצמה אישיותית. אין כוונת הדברים לפוליטיקאים שמשנים את דעתם ואת תפיסת עולמם חדשים לבקרים באופן פופוליסטי לאור סקרי דעת קהל ותקשורת, בטענה ש"רק סוסים אינם משנים את דעתם". מדובר באנשים שהיכולת להודות בטעות היא חלק מהיושרה הנקייה שלהם.

אחד האישים המיוחדים באישיותם ובמנהיגותם הוא ללא ספק משה רבינו. היכולת שלו להודות בטעותו היא חלק בלתי נפרד מאישיותו המיוחדת כאדם וכמנהיג. לפחות בשני מקומות אנו מוצאים את התכונה המיוחדת הזאת. במחלוקת מול בצלאל על רקע בניית המשכן, ובמחלוקת מול אהרון על רקע אכילת קרבן שער החטאת.

בסיפור בניית המשכן התורה מספרת (שמות ל"ח): "וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוֹדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה". רש"י במקום שם לב לקושי לכאורה בנוסח הכתובים. היה צריך להיכתב: "אֶת כָּל אֲשֶׁר מֹשֶׁה", והייתור "אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" אינו ברור. על כך מסביר רש"י בפרשנותו המיוחדת: "משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו [בצלאל] כך שמעתי מפי הקדוש ברוך הוא. אמר לו משה בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקדוש ברוך הוא, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים". מה קודם למה – כלים למשכן (כציווי משה) או משכן לכלים כפי שבפועל נעשה ע"י בצלאל. לאחר הסברו של בצלאל, משה חוזר בו ומניח ("כי בוודאי") שהצדק עם בצלאל. למרות פגיעה לכאורה במעמדו של משה, הוא אינו מהסס מלומר טעיתי ואף להעצים את בצלאל: "בצל אל היית".

המקום השני שבו ניכרת אצילות הנפש של משה, מופיעה בפרשת שמיני. במהלך חנוכת המשכן, לאחר מותם של שני בני אהרון נדב ואביהו, משה קוצף על בניו האחרים של אהרון (אלעזר ואיתמר) על רקע אי אכילת שער החטאת (ויקרא פ"י): "וַיִּקְצַף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנוֹתָרִים לֵאמֹר: מִדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אֶת הַחֲטָאת בַּמָּקוֹם הַקָּדָשׁ...". לא נכנס לדיון העמוק בעניין הטענה של משה כנגד בני אהרון, רק נדגיש כי אהרון מתגייס להגנת בניו בטענה שתמציתה בא לידי ביטוי בסיום: "הֲיִיטָב בְּעֵינַי ה'?" ותגובתו של משה: "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטָב בְּעֵינָיו". משה שומע את הדברים, והם מתיישבים על ליבו. על כך מוסיף רש"י בפרשנות מרגשת: "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי". אכן, גדלות נפש מצד משה, המחייבת אותנו להקשיב כדי לעורר את המחשבה.